

Menukaart Voedseleducatie regio IJmond

Wilt u als school, leerkracht of pedagogisch medewerker aan de slag met voedsel­educatie? Hier vindt u meer informatie over de thema's en het aanbod van activiteiten in de gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen!

Voedseleducatie – een praktische aanpak

Goed voor jezelf zorgen, voor de ander en voor je omgeving; dat komt allemaal samen in leren over voeding en voedsel. Voedseleducatie verbindt gezondheidseducatie en natuur- en milieueducatie (NME) met elkaar. Het onderwerp biedt een rijke leeromgeving waarin kinderen kennis en vaardigheden verwerven en waarden ontwikkelen die ze al snel zelf kunnen toepassen. Voedseleducatie is bij voorkeur praktisch en ervaringsgericht. Want door zelf te doen en samen te werken wordt theoretische kennis via hoofd, hart en handen pas echt verankerd in de leefwereld van het kind. Zowel school als kinderopvangorganisatie kunnen daarin een belangrijke rol vervullen.

Het landelijk impulsprogramma [Jong Leren Eten](#) werkt daarom met GGD's, JOGG, lokale NME-organisaties en tal van anderen samen, om voor alle kinderen dichtbij huis en school een goed aanbod van educatieve en ervaringsgerichte activiteiten over voedsel te realiseren. Er is al veel, maar hoe vindt u daarin uw weg? Deze menukaart biedt een overzicht van alle geschikte landelijke programma's die direct zijn op te vragen (online) en van aanbieders in uw regio.

NB. Van de meeste activiteiten geven we een directe link naar een webpagina met omschrijving, maar soms moet u eerst de titel als zoekterm invoeren.

5 invalshoeken

Gezonde en duurzame voeding gaat over:

- **Smaak**
- **Gezonde voeding**
- **Voedselproductie**
- **Bewust kiezen**
- **Voedselbereiding**

We adviseren om tijdens het opgroeien van kinderen aan alle onderwerpen aandacht te besteden. Daarbij kunt u het aanbod in deze menukaart gebruiken. Via de links komt u direct op websites waar u over deze activiteiten meer informatie vindt.

Kwaliteitsborging

De lesmaterialen en activiteiten uit dit aanbod voldoen aan een aantal basiscriteria die door Jong Leren Eten zijn vastgesteld en worden jaarlijks geëvalueerd.

Jong Leren Eten streeft naar structurele verankering van voedingseducatie in het schoolbeleid en lesprogramma. Onderwijsinhoudelijk haakt Jong Leren Eten aan bij het [Leerplankader Gezonde Leefstijl, thema Voeding](#) van het Nationaal Expertisecentrum voor Leerplanontwikkeling (de SLO). Download hier het [Leerplankader Voeding \(pdf\)](#).

Financiering & kosten

Alle genoemde activiteiten hebben een eigen kostenplaatje. U vindt hierover meer informatie op de gelinkte website.

Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten!

Voor ervaringsgerichte activiteiten, zoals moestuinieren, kooklessen of een excursie naar een boerderij of ander bedrijf op het gebied van voeding, kunt u eventueel een [stimuleringsbijdrage](#) aanvragen via het programma Jong Leren Eten. De bijdrage kan besteed worden aan spullen voor een moestuin of kookles, hulp bij het moestuinieren of bij een kookles, de toegangsprijs van en het vervoer naar excursies, zoals naar een kookstudio, een molenaar of bakker, een agrarisch bedrijf, een fruitteiler, een kas, of naar een voedselverwerkende industrie.

Voor het onderwijs opent in het voorjaar een nieuwe ronde voor het aanvragen van de Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten!. Voor de kinderopvang zijn er meerdere rondes per jaar.

In dit overzicht vindt u naast goedgekeurd [lesmateriaal](#) over gezonde en duurzame voeding, het aanbod van activiteiten en excursies in de regio IJmond die hierbij aansluiten.

Opbouw Menukaart

Op de volgende pagina vindt u een stappenplan voor het opzetten van voedseleducatie. Daarna volgt een toelichting op de vijf voedselthema's en informatie over Gezonde School, JOGG en Smaaklessen. Tot slot volgt het aanbod dat wij adviseren op belangrijke onderdelen van voedseleducatie: gezonde voeding, moestuinieren, boerderijbezoek, proeven en koken, en rondom voedsel.

Overzicht

Een effectieve aanpak om aandacht aan voedsel te geven ziet er als volgt uit:

- kies als organisatie voor structureel werken aan goede voeding: kies voor het thema Voeding van Gezonde School of Gezonde Kinderopvang;
- zoek daarbij een educatief/activiteitenprogramma waarmee u de komende jaren in alle groepen aan de slag kunt, zoals Smaaklessen, GrowWizzKid en EU-Schoolfruit voor het basisonderwijs en Smakelijke Moestuin voor de kinderopvang of Smaakplezier voor de BSO;
- vul dit programma verder in met ervaringsgerichte activiteiten, zoals Moestuiniëren, Boerderijbezoek en Proeven & Koken. Voor een kennismaking daarmee is de Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten! van Jong Leren Eten beschikbaar.

Zo bouwen we samen aan brede betrokkenheid van kinderen bij gezonde en duurzame voeding!

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

Stappen	Activiteit	Thema's
Beleid	Gezonde school/kinderopvang	
Structureel educatief programma	Bijvoorbeeld Smaaklessen	
Aanvullende activiteiten in de gemeente	Moestuiniëren	
	Boerderijbezoek	
	Proeven en koken	
	Rondom voedsel	

Thema's

Educatie over gezond en duurzaam voedsel omvat vele onderwerpen, gerubriceerd in 5 thema's die terugkomen in de aangeboden programma's.

Smaak

Wat is je smaak? Welke zintuigen heb je? Durf je nieuwe soorten eten te proeven?

Smaak is voor kinderen een interessante ingang om met het thema voeding aan de slag te gaan. Onderwerpen binnen het thema Smaak zijn bijvoorbeeld: Praten over wat smaak is, wat je smaak beïnvloedt en over verschil in smaken. Proeven met alle zintuigen. Proeven van nieuwe producten. Zo breiden kinderen hun smaakpalet uit. Ook culturele aspecten van smaak kunnen aan de orde komen.

Gezonde voeding

Waarom heb je eten en drinken nodig? Waarom heeft je lijf meer aan fruit, groente en brood dan aan chips en roze koeken?

Bij Gezonde Voeding gaat het bijvoorbeeld over de Schijf van Vijf (van het Voedingscentrum). Ook leren kinderen over de verhouding tussen eten en bewegen (de energiebalans). Ze leren dat je door te eten energie binnenkrijgt en dat je dit verbruikt door te bewegen. Kinderen leren dat de energie die je eet en de energie die je verbruikt met elkaar in balans moeten zijn.

Voedselproductie

Welke weg heeft je eten afgelegd voor het op je bord kwam? Hoe zit het met eten en duurzaamheid?

Bij het thema Voedselproductie gaat het om onderwerpen zoals de oorsprong van voedsel en voedselproductie, voedselbewerking en duurzaamheid. Kinderen leren onder andere dat er verschillende manieren zijn om eten te produceren en wat de voor- en nadelen zijn. Ook leren kinderen over dierenwelzijn en over het onderwerp Fairtrade.

Bewust kiezen

Wat kun je in de winkel kopen? Wat staat er op het etiket? Welke invloed heeft jouw voedsel op de aarde? En welke keuzes kun je maken?

Bij dit thema worden leerlingen zich bewust dat er keuzes te maken zijn bij het kopen en bereiden van voedsel. Kinderen leren bijvoorbeeld te analyseren wat er precies in een product zit en hoe je voorkomt dat je eten verspilt. Ook is er expliciet aandacht voor de invloed van ons voedsel op de aarde. Denk aan afwegingen rondom wel of geen dierlijke producten, biologisch voedsel, producten van ver of dichtbij.

Voedselbereiding

Hoe maak je een gezonde, lekkere lunch? Hoe lees je een recept? Welke sociale vaardigheden horen er bij samen eten?

Bij dit thema gaan kinderen zoveel mogelijk praktisch aan de slag met het bereiden van voedsel. Ze leren bijvoorbeeld een recept lezen en aanpassen en diverse kook- en baktechnieken. Ook kan aandacht worden besteed aan de sociale kant van eten, zoals tafelmanieren.

Gezonde school

Gezond eten en drinken is voor alle kinderen belangrijk. Via gezonde voeding (basisvoeding) krijgen kinderen voedingsstoffen binnen die van belang zijn voor een gezonde groei en ontwikkeling. Kinderen brengen een groot gedeelte van de dag door op school. Daarom streven we ernaar dat op scholen gezond wordt gegeten en gedronken. Het programma Gezonde School stimuleert scholen om structureel en planmatig te werken aan een gezonde leefstijl op school.

Voeding is een van de 10 thema's binnen Gezonde School. Het programma beschrijft vier pijlers om samen met ouders en kinderen te werken aan gezond voedingsbeleid. Wie voldoet aan de eisen, kan het Vignet Gezonde School – thema Voeding ontvangen. Dat is een kwaliteitskeurmerk voor scholen die werken aan het verbeteren van de gezondheid van hun leerlingen. Wilt u aan de slag met eetbaar groen, een schooltuin of moestuinieren in de klas of op het schoolplein, kijk dan ook eens bij het thema Milieu en natuur.

Eén van de pijlers van de Gezonde School is het invoeren van structurele aandacht voor voedseducatie in het lesprogramma. De volgende invalshoeken moeten hierin in ieder geval aan bod komen:

gezonde voeding

bewust kiezen

Op de website van de Gezonde School vindt u aanbevolen effectieve lesprogramma's voor het [primair onderwijs](#), [gespecialiseerd onderwijs](#), [voortgezet onderwijs](#) en [MBO](#). U kunt ook uw eigen programma samenstellen en voorleggen ter goedkeuring. Daarbij kunt u natuurlijk dit overzicht van voedseducatie in de regio IJmond goed benutten!

Advisering Gezonde School

Scholen kunnen in het voorjaar ondersteuning aanvragen via het [Ondersteuningsaanbod Gezonde School](#).

Ondersteuning houdt in:

- advisering van de adviseur [Gezonde School van de GGD Kennemerland](#), voor werkgebied IJmond zijn dit Emmy Jaspers (emmy.jaspers@vrk.nl) en Marjolein Klant (marjolein.klant@vrk.nl)
- een geldbedrag van 3000 euro per school voor taakuren van de [Gezonde School-coördinator](#); de inzet/aanschaf van Gezonde School-activiteiten; de aanvraag van een themacertificaat van het vignet Gezonde School; en/of het volgen van een de opleiding tot [Specialist Sportieve en Gezonde school](#);
- scholingsaanbod voor de Gezonde School coördinator.

Meer informatie over de Gezonde School in Kennemerland vindt u op de website van de [GGD Kennemerland](#).

Gezonde Kinderopvang en BSO

Voor de kinderopvang en buitenschoolse opvang zijn er vergelijkbare programma's die u kunnen ondersteunen bij het structureel inbouwen van aandacht voor gezonde voeding in de organisatie. Neem eens een kijkje op [gezondekinderopvang.nl](#). Er is een speciale training om dit onderwerp in de organisatie verder te ontwikkelen.

En ook hier geldt: jong geleerd is oud gedaan! Veel van de activiteiten die in dit overzicht worden aangeboden zijn ook toepasbaar voor de kinderopvang (moestuintjes, smaakactiviteiten) en de buitenschoolse opvang (boerderijbezoek, kookworkshops enz.)! Daarvoor kunt u de [Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten! voor de kinderopvang](#) van Jong Leren Eten aanvragen.

JOGG - Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst

Lekker in je vel zitten door voldoende bewegen, gezond eten en drinken. Dat is soms makkelijker gezegd dan gedaan; reden waarom de gemeente Velsen het belangrijk vindt om de inwoners daarin te ondersteunen. De JOGG-aanpak is een lokale, integrale en duurzame aanpak rondom kinderen, hun ouders/verzorgers en de omgeving, waarin een gezonde leefomgeving en gezonde leefstijl centraal staat. De JOGG-regisseur zorgt voor meer draagvlak in de lokale politiek, het bevorderen van publiek-private samenwerkingen en het creëren van een gezondheidsnetwerk. Samen met diverse maatschappelijke partners zet de JOGG-regisseur zich dagelijks in om op duurzame wijze de leefomgeving van kinderen en jongeren gezonder te maken. De aanpak is samen met de Gezonde School adviseur gericht op scholen. Daarnaast richt de regisseur zich op kinderdagverblijven en de Gezondere Sportkantine.

JOGG Velsen

Regisseur Hellen Kleijberg
E: hkleijberg@sportsupport.nl
T: 023 303 7212 | 06 5196 4622
Website: sportsupport.nl/jogg/

GEZONDE
SCHOOL

gezonde jeugd
gezonde toekomst

Smaaklessen

Smaaklessen is hét effectieve lesprogramma over eten en smaak voor kinderen op de basisschool. Met [Smaaklessen](#) wordt de nieuwsgierigheid en interesse van kinderen naar gezond en duurzaam eten opgewekt. Voor de buitenschoolse opvang is er de map [Smaakplezier](#), met tal van activiteitsuggesties over voedsel en voeding! En speciaal voor de kinderopvang is er [Smaakspel](#), een recent ontwikkeld kaartspel over eten.

Inhoud

De volgende thema's komen in het programma Smaaklessen aan bod:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

Lesmethode

Het lesmateriaal bestaat uit een lerarenhandleiding, 9 lessen voor groep 1/2, 5 lessen per groep voor groep 3 t/m 8 en kopieerbladen. Daarnaast is er ook een online digibordmodule. Alles is volledig uitgewerkt zodat u zo snel mogelijk aan de slag kunt. De lessen duren gemiddeld 60 minuten per les.

Er zijn verschillende manieren om Smaaklessen in te zetten:

- Project: verdeel de lessen over de dagen van de projectperiode.
- Verspreid over het schooljaar: maak van tevoren een planning, zodat alle lessen aan bod komen.
- Koppeling met andere lesmethoden.

Chef!

[Chef!](#) is het gratis online lesportaal met alle lessen en activiteiten van Smaaklessen en EU-Schoolfruit. In Chef! kan je flexibel en op maat aan de slag met voedseleducatie op school. De interactieve lessen worden via het digibord gegeven.

Smaakleskist

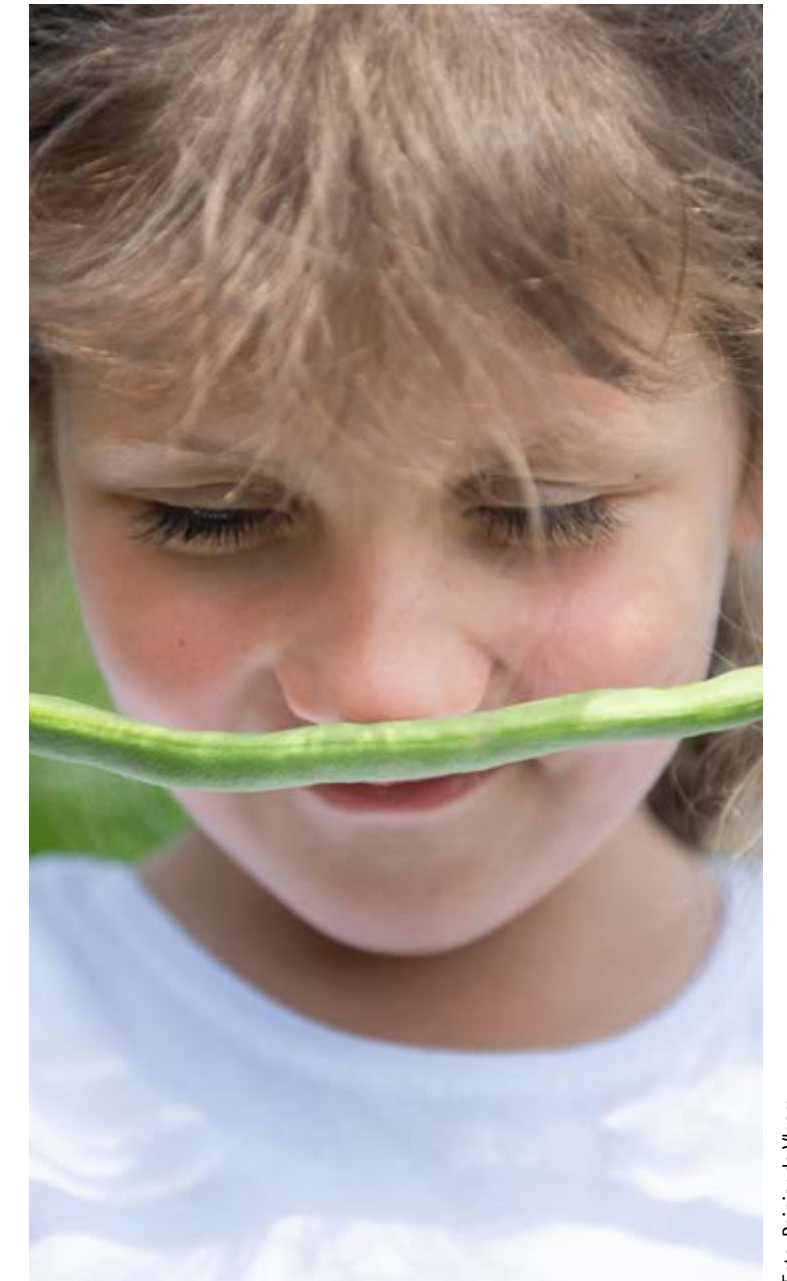
In de Smaakleskist zit de lesmap met het lesmateriaal en alle keukenmaterialen die u kunt gebruiken tijdens het geven van Smaaklessen. Scholen in Heemskerk en Beverwijk kunnen deze gratis lenen bij [NME Beverwijk & Heemskerk](#). Scholen in Velsen kunnen deze lenen bij het [Pieter Vermeulen Museum](#). U kunt de lesmap (€75,-) of een Smaakleskist (€335,-) ook kopen via [smaaklessen.nl](#). Daar is tevens uitgebreidere informatie te vinden over het programma.

Bij Smaaklessen hoort écht zien, ruiken, voelen en proeven van eten. Dit betekent dat u voor vrijwel alle lessen een aantal echte voedingsmiddelen nodig heeft, die u zelf kunt aanschaffen. Of combineer of vervang een smaakles door een gastles van een aanbieder in de regio.

Smaakmissies

Smaaklessen wordt aangevuld met verdiepende interactieve lesmodules over de herkomst van de diverse voedselproductgroepen. Er zijn twaalf [Smaakmissies](#) beschikbaar die verdeeld zijn over de groepen van de basisschool. Kinderen gaan zowel binnen als buiten de klas op avontuur. Elke Smaakmissie bestaat uit een introductie van de missie, lessen in de klas, een excursie naar een productiebedrijf, een huiswerkopdracht in de winkel en een kookopdracht.

> In dit overzicht vindt u suggesties voor excursies in de regio IJmond die aansluiten bij deze Smaakmissies!

Gezonde Voeding

Waarom heb je eten en drinken nodig? Waarom heeft je lijf meer aan fruit, groente en brood dan aan chips en roze koeken?

Bij Gezonde Voeding gaat het bijvoorbeeld over de Schijf van Vijf (van het Voedingscentrum). Ook leren kinderen over de verhouding tussen eten en bewegen (de energiebalans). Ze leren dat je door te eten energie binnenkrijgt en dat je dit verbruikt door te bewegen. Kinderen leren dat de energie die je eet en de energie die je verbruikt met elkaar in balans moeten zijn.

De hier genoemde activiteiten gaan over:

smaak

gezonde voeding

voedselbereiding

Aanbod:

KO

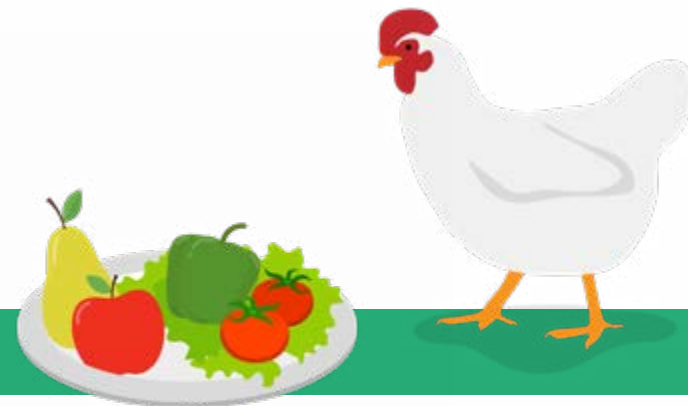
- **Op de kinderopvang**
  - [Gezonde Kinderopvang KOV](#) (0-4 jaar)
  - [Smaakspel](#) (0-4 jaar)
  - [Ouderworkshop Smakelijke eters](#) (0-4 jaar)
  - [Groente, zet je tanden er in \(JOGG thema\)](#) (0-4 jaar)
  - [FitGaaf!](#) (0-4 jaar)
- **Training voor pedagogisch medewerkers**
  - [Een Gezonde Start](#) (KOV)

PO & BSO

- **Op school**
  - [Gezonde School](#) (groep 1-8)
  - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [Smaakleskist \(Beverwijk en Heemskerk\)](#) (groep 1-8)
  - [Smaakleskist \(Velsen\)](#) (groep 1-8)
  - [Smaakmissies](#) (groep 1-8)
  - [EU-Schoolfruit](#) (groep 1-8)
  - [Wij Kiezen Groente en Fruit](#) (groep 1-8)
  - [Een heel jaar Schoolfruit](#) (groep 1-8)
  - [Nationaal Schoolontbijt](#) (groep 1-8)
  - [Lekker Fit \(Lespakket\)](#) (groep 1-8)
  - [Healthy Heroes](#) (SBO, groep 1-8)
  - [Groentjessoep](#) (groep 1-8)
  - [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [S'kool: spelenderwijs voedingseducatie](#) (groep 1-8)
- **Op school en de BSO**
  - [Over op DrinkWater \(JOGG thema\)](#) (groep 1-8 en BSO)
  - [Groente, zet je tanden er in \(JOGG thema\)](#) (groep 1-8 en BSO)
  - [FitGaaf!](#) (groep 1-8 en BSO)
  - [Smaakspel](#) (groep 1-3 en BSO)
  - [Lesmap Gezonde Voeding](#) (groep 1,2 en BSO)
  - [Leskist Groenten Expert](#) (groep 4-8 en BSO)
- **Op de BSO**
  - [Gezonde Kinderopvang BSO](#) (4-12 jaar)
  - [Smaakplezier](#) (4-12 jaar)
  - [Spoonny](#) (4-12 jaar)

PO & VO

- **Op school**
  - [GrowWizzKid: Je bent wat je \(w\)eeet!](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen, klas 1-6)
  - [Interactieve les: Een kijkje in ons eten](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-4)
  - [Workshop: Power Smoothie](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-2)
  - [Workshop: Hack je Snack](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-6 en MBO)
- **VO**
- **Op school**
  - [Gezonde School](#) (alle typen VO, klas 1-6)
  - [De Gezonde Schoolkantine](#) (alle typen VO, klas 1-6)
  - [Workshop: EnergyLAB \(over energy drinks\)](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)
  - [Workshop: Poep en Pukkels](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)
- **Online, op school uit te voeren**
  - [Weet wat je eet](#) (alle typen VO, klas 1-6)
  - [Krachtvoer](#) (VMBO, klas 1,2)
  - [Fruit and Veggie Challenge - digibordquiz](#) alle typen VO, klas 1-2)

Moestuïneren

Het is wetenschappelijk aangetoond: moestuïneren draagt bij aan een positieve houding van kinderen tegenover gezond voedsel. Het zelfgekweekte worteltje en radijsje wil je natuurlijk ook wel eens proeven! Tuïneren doe je met hoofd, hart en handen. Een geweldige beleving voor een kind om het hele proces van zaaien tot oogsten tot een smakelijk einde te brengen!

Moestuïneren kan overal en op elke schaal: van vensterbanktuin tot jaarrond een eigen moestuintje! Het mooiste is het als de moestuinlessen integraal deel uitmaken van het lesprogramma. Dan komt het er niet 'ook nog eens bij', maar worden de mogelijkheden volop benut. Groei, bloei en andere natuurprocessen liggen voor de hand, maar ook binnen rekenen en taal zijn veel mogelijkheden. Dankzij de dwarsverbanden blijft kennis beter hangen. Daarom vindt het programma Jong Leren Eten het moestuïneren een belangrijk onderdeel van voedseleducatie.

Zoekt u informatie en praktische hulp? In de regio IJmond zijn er een aantal ondersteuningsmogelijkheden voor moestuïneren: u vindt ze in de kolom 'Aanbod' op deze pagina.

In Heemskerk is Buurtcentrum d'Evelaer in 2010 gestart met een schooltuinprogramma. Op dit moment zijn 12 Heemskerkse basisscholen aangesloten bij de schooltuïnen met 'het Groene Hart'. Informatie en inspiratie is te vinden op schooltuin.evelaer.nl.

Inhoud

De volgende thema's komen in ieder geval aan bod in alle geboden vormen van moestuïneren:

Ook andere educatieve elementen zoals taal, meten, schatten, ruimtelijke oriëntatie en samenwerken maken doorgaans onderdeel uit van moestuinlessen.

Doelen

Ieder kind doet praktische kennis en ervaring op met tuïneren en ecologie ter stimulering van een gezonde levensstijl en een duurzame en evenwichtige relatie met de natuurlijke omgeving.

Afhankelijk van de grootte van de moestuin, het aantal lessen en de lengte van het seizoen zijn er vele doelen op het gebied van beleven, verwonderen, vaardigheden en waardenvorming. Kinderen worden 'voedselwijzer'. Voor recepten kunnen leerlingen en ouders terecht op www.schooltuinrecepten.nl.

Meer informatie over moestuïneren vindt u op de website van [Jong Leren Eten](http://JongLerenEten.nl) en [Alliantie Schooltuïnen](http://AlliantieSchooltuïnen.nl). Ook kunt u zich laten inspireren door de brochure [Moestuïneren met kinderen](#) en de brochure [Schooltuïneren: Voor een gezonde en natuurbewuste generatie](#).

Aanbod:

KO

- **Op de kinderopvang**
  - [Smakelijke Moestuïnen](#) (2-4 jaar)

PO & BSO

- **Op school**
  - [Alles over schooltuïneren](#) (groep 1-8)
  - [Onderzoekend tuïneren](#) (groep 1-8)
  - [Praatplaten voor moestuinlessen](#) (groep 6-8)
  - [Smaakmissie Moestuin](#) (groep 1-4)
  - [Lespakket 'Bijt -Onderzoekend Leren met Kiemgroenten](#) (groep 3-5)
  - [Maatwerk Moestuïneren](#) (groep 1-8)
  - [Makkelijke Moestuin op school](#) (groep 5-8)
  - [Aardbeienplantjes in de klas](#) (groep 1-8)
  - [Groententuintjes in de klas](#) (groep 1-8)
  - [Kweekkast op school](#) (groep 1-8)
  - [Pompoenen in de klas](#) (groep 3-8)
  - [Watermeloen zaden](#) (groep 1-8)

- **Op school in Heemskerk**

- [Schooltuïnen met 'Het Groene Hart'](#) (groep 4, 5 of 6)

- **Op school en de BSO**

- [Lesmateriaal bij film De Schooltuin](#) (groep 4-6 en BSO)
- [Moestuininstructiekaarten](#) (groep 1-8 en BSO)
- [MoestuinMaat: ontwerp je eigen groentetuin](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Eetbare bloemen](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Radijs en wortel in de klas](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Thee in de klas](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Tomatenplantjes in de klas](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Tuïnkruïden in de klas](#) (groep 1-8 en BSO)
- [Zadenpakket](#) (groep 1-8 en BSO)

PO & VO

- **Op school**

- [Handboek Schooltuïnen](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen, klas 1-6)
- [GrowWizzKid: Leerlijn met Meerlaags binnenteeltsysteem](#) (PO: groep 5-8, VO: alle typen, klas 1-6)

Boerderijbezoek

Door een bezoek aan een boerenbedrijf krijgen kinderen meer inzicht in de productie van voedsel, het werk van een tuinder of boer en de functie van dieren op de boerderij. Leerlingen leren waar voedsel vandaan komt en leggen een relatie tussen het boerenbedrijf en het dagelijks eten op hun bord.

Een les op de boerderij draagt bij aan de ontwikkeling van praktische vaardigheden, zoals meten, interviewen en onderzoek. Vaak gaan ze ook zelf aan de slag met het bereiden van voedsel, zoals het schudden van boter of het maken van eiersalade. En leerlingen leren na te denken over maatschappelijke vragen door tijdens een bezoek aan de boerderij ingewikkelde onderwerpen, zoals voortplanting, voeding en gezondheid, milieu en klimaat, met elkaar te bespreken. Leerlingen kunnen onbevangen uit de hoek komen en dat maakt een gesprek op een boerderij zo uniek. Ze ontmoeten de boer, ervaren het boerenlandschap, leren de dieren kennen en steken de handen uit de mouwen. Zo maken kinderen ook kennis met het unieke karakter van de regio IJmond als voedselproducerende regio. En misschien zien ze daarin ook een toekomst voor zichzelf. Ook voor kinderen 'van het platteland' is dit bezoek nog vaak een eye-opener!

Inhoud

De volgende thema's komen bij ieder bedrijfsbezoek in ieder geval aan bod:

smaak

bewust kiezen

voedselproductie

voedselbereiding

Boerderijbezoek in de regio IJmond

Boerderijlessen worden in verschillende vormen aangeboden op kinderboerderijen, stadsboerderijen en boerenbedrijven in de regio. Jong Leren Eten werkt aan meer samenhang en versterking van dit netwerk. In de regio zijn diverse voedselproducerende bedrijven en organisaties actief, die excursies voor schoolklassen aanbieden. Midden in recreatiegebied Spaarnwoude in Velsen-Zuid ligt [boerderij Zorgvrij](#). Hier kun je zien, ruiken en ervaren wat het leven op een biologisch melkveebedrijf inhoudt. U vindt hun aanbod van activiteiten in de kolom 'Aanbod' op deze pagina. Neem contact op met boerderij Zorgvrij via zorgvrij@spaarnwoude.nl of bel 023-520 2828.

Via de website van het landelijk platform [Boerderijeducatie Nederland](#) vindt u educatieboeren, die onder andere een training hebben gevolgd om leerlingen te blijven boeien en het verhaal van het leven en werken op een boerderij te vertellen. Op deze website is tevens divers [lesmateriaal](#) beschikbaar om leerlingen goed voor te bereiden op het bezoek aan een educatieboerderij.

Voor meer informatie over boerderijeducatie kunt u zich laten inspireren door de brochure **Tips voor boerderijbezoek voor basis- en voortgezet onderwijs**, te downloaden op www.jonglereneten.nl.

Voor de kleintjes

Voor de kleuters is een bezoek aan een kinderboerderij vaak al een hele belevenis. Hoewel voedsel daar niet direct aan de orde komt, is dit een goede gelegenheid voor een kennismaking met boerderijdieren, de functie daarvan en de zorg die deze dieren vragen.

Breng een bezoek aan [kinderboerderij De Baak](#) in Beverwijk of [kinderboerderij Dierendorp](#) in Heemskerk. Beide locaties zijn tevens NME-centrum en bieden natuur- en milieueducatie aan voor basisscholen en de kinderopvang via NME Beverwijk & Heemskerk. In Velsen is een kinderboerderij in [Park Velserbeek](#).

Aanbod:

PO & BSO

- **Op school en de BSO**
  - [Boer in de Klas](#) (groep 1-8)
  - [Boerderijdieren en voorjaar](#) (groep 1-4 en BSO)

- **Boerderij Zorgvrij Spaarnwoude**

- [Boerderijfratsen: schoolreisje op de boerderij](#) (groep 1, 2)
- [Van graan tot pannenkoek](#) (groep 3)
- [In de boomgaard](#) (groep 5, 6)
- [Van koe tot kaas](#) (groep 6-8)

- **"Kinderboerderij de Baak" via NME Beverwijk & Heemskerk**

- [Boer zoekt hulp](#) (groep 1-4 en BSO)
- [Meneer de Pauw](#) (groep 1-3)
- [Fotospeurtocht op kinderboerderij De Baak](#) (groep 1-6)
- [Speurtocht jonge dieren op de kinderboerderij](#) (groep 1-6 en BSO)
- [Van graan tot pannenkoek](#) (groep 3-6)

PO & VO

- **Op een agrarisch bedrijf**

- [Bezoek een educatieboerderij](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen, klas 1-6)
- [Boerderijschool](#) (groep 5-8)

VO

- **Op school**

- [Lespakket The Biggest Little Farm](#) ((V)MBO groen)

- **Boerderij Zorgvrij Spaarnwoude**

- [Voortplanting en ontwikkeling](#) (alle typen VO, klas 1-6)

Proeven en Koken

Wist je dat je een smaak gemiddeld 10 keer moet proeven voordat je het gaat waarderen? En dat kinderen veel makkelijker proeven van iets wat ze zelf gemaakt hebben - en het dan vaak lekkerder vinden? Zelf gemaakt kan zelf gekweekt zijn (groentes en kruiden), zelf bewerkt (boter, kaas) of zelf gekookt. Zelf koken nodigt kinderen uit tot experimenteren met smaken en ingrediënten en wekt hun interesse voor herkomst en gebruiken rondom voedsel. Hoe koop je in? Hoe maak je het en hoe eet je het? En wat doen we met de restjes?

Zelf koken maakt kinderen zich meer bewust van wat ze eten en ze oefenen ook nog eens met rekenen en taal en met sociale vaardigheden. Kortom: proeven en koken zijn waardevolle onderdelen van voedseleducatie.

Inhoud

In activiteiten met proeven en koken komen de volgende thema's altijd aan bod:

smaak

bewust kiezen

gezonde voeding

voedselbereiding

Activiteitsaanbod

Landelijk en regionaal zijn er diverse aanbieders van gastlessen en kookworkshops, zowel op school als op een locatie met kookvoorzieningen. U vindt ze in de kolom 'Aanbod' op deze pagina.

Ook een optie is samenwerking met een ROC met een horeca/koksopleiding.

Wilt u echt met de kinderen een gezonde schoollunch bereiden, dan kunt u aan de slag met een superchef van [Onderwijsgezond](#).

Training Koken op basisschool en in de kinderopvang

Wil je graag aan de slag met koken en voeding op school of in de kinderopvang? Maar weet je niet waar je moet beginnen of kun je wel wat extra inspiratie gebruiken? Volg dan dit najaar de [training 'Koken op school en in de kinderopvang'](#). Deze training is onder andere geschikt voor leerkrachten, pedagogisch medewerkers, koks, cateraars, moestuincoaches, educatieboeren en diëtisten.

Schoolmaaltijden aanbieden op de basisschool

De laatste jaren is er steeds meer belangstelling voor het verstrekken van schoolmaaltijden. Gezond eten geeft kinderen energie om te groeien, leren en bewegen. Op de [website van het voedingscentrum](#) vind je informatie en handige tips om aan de slag te gaan met het aanbieden en organiseren van gezonde schoolmaaltijden.

Meer informatie en inspiratie over lessen rond proeven en koken vindt u op de website van [Jong Leren Eten](#). Ook kunt u zich laten inspireren door de brochure **Tips voor koken met kinderen**, die [hier te downloaden](#) is. Daarnaast zijn veel tips en leuke video's te vinden op de website van het [Voedingscentrum](#).

Aanbod:

KO

- **Op de kinderopvang**
  - [Smaakspel Kinderopvang](#) (0-4 jaar)

PO & BSO

- **Op school**
  - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [Smaakleskist](#) (Beverwijk en Heemskerk) (groep 1-8)
  - [Smaakleskist](#) (Velsen) (groep 1-8)
  - [Kok in de klas](#) (groep 6-8)
  - [Groentjessoep](#) (groep 1-8)
  - [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [De voedsel educatielessen van Chef-Kids](#) (groep 1-8)
  - [Soeperchefs: koken met de hele klas](#) (groep 4-8)
  - [Leskist Kaas en boter maken](#) (groep 1-8)
  - [Leskist Van graan tot brood](#) (groep 4-6)
  - [Paddenstoelen in de klas](#) (groep 1-8)

- **Op school en de BSO**
  - [SuperChefs](#) (groep 7,8, 10-12 jaar)
  - [Koken in de klas/ op school](#) (groep 3-8 en BSO)

- **Op de BSO**
  - [Smaakplezier](#) (4-12 jaar)
  - [Spoony](#) (4-12 jaar)
  - [Gezonde Smikkelweken](#) (4-12 jaar)
  - [Een unieke kookactiviteit op de BSO](#) (4-7 jaar en 8-13 jaar)

• Boerderij Zorgvrij Spaarnwoude

- [Van graan tot pannenkoek](#) (groep 3)
- [In de boomgaard](#) (groep 5, 6)
- [Van koe tot kaas](#) (groep 6-8)

• "Kinderboerderij de Baak" via NME Beverwijk & Heemskerk

- [Van graan tot pannenkoek](#) (groep 3-6)

PO & VO

- **Op school**
  - [Kookworkshops Gezonde Voeding](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen, klas 1-6)
  - [Workshop: Power Pannenkoek](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-2)
  - [Workshop: Power Smoothie](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-2)
  - [Cooking Clinics](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen, klas 1-6)
  - [Gastles Insecten met proeverij](#) (PO: groep 5-8, VO: alle typen, klas 1-6)
  - [Workshop: Hack je Snack](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-6 en MBO)
  - [Sensorisch onderzoek: Heb jij de smaak te pakken?](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-2)

VO

- **Op school**
  - [Workshop: EnergyLAB \(over energy drinks\)](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)

Random voedsel

Naast het eerdergenoemde aanbod zijn er nog een aantal lessen die niet onder de andere kopjes kon worden geschaard. Deze lessen gaan onder andere over voeding en duurzaamheid, eetcultuur, voedselverspilling en de scheikundige kant van voedsel.

Inhoud

De volgende thema's kunnen in deze lessen en activiteiten aan bod komen:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

Aanbod:

PO & BSO

• Op school

- [Lespakket Voedselverspilling](#) (groep 5-8)
- [Red de Krommies](#) (groep 5,6)
- [Smaakmissie Voedselverspilling](#) (groep 7,8)
- [Lespakket Broodje 2de Kans](#) (groep 5-8)
- [Wetenschapper in de klas: Waarom eten we wat we eten?](#) (groep 4-6)
- [Leskist De eetbare tuin](#) (groep 1-3)
- [Leskist Bijengeheimen](#) (groep 1-5)
- [Paddenstoelen in de klas](#) (groep 1-8)

• “Kinderboerderij de Baak” via NME Beverwijk & Heemskerk

- [Bijenles door de imker](#) (groep 4-8)

PO en VO

• Op school

- [Interactieve les: Een kijkje in ons eten](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen, klas 1-4)
- [Lespakket Zonder Vlees](#) (PO: groep 6-8, VO: VWO 1-2, HAVO 1-2-3, VMBO 3-4)
- [Lespakketten Nederland Zoemt](#) (PO: groep 3-8, VO: alle typen, klas 1-6 en MBO Groen)
- [Wereldvoedselspel: Fruit voor iedereen!](#) (PO: groep 7-8, VO: alle typen, klas 1-6)

VO

• Op school

- [Workshop: Brood in Nood](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)
- [Lespakket Voedseltransitie](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)
- [Profielwerkstuk Wereldvoedselvraagstuk](#) (HAVO 4,5, VWO 5,6)
- [Junior Consultancy Training De Ideale Burger](#) (HAVO 4,5, VWO 5,6)
- [Junior Consultancy Training Global Challenge](#) (HAVO 4,5, VWO 5,6)

Colofon

Dit overzicht is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van [Jong Leren Eten Noord-Holland](#).

Juni 2024

Jong Leren Eten is een landelijk programma dat - samen met partners als GGD, JOGG en NME - voor alle kinderen dichtbij huis en school een goed aanbod van educatieve en ervaringsgerichte activiteiten over voedsel wil realiseren.

In de regio IJmond zijn de volgende partijen betrokken bij educatie over voedsel en voeding: GGD Kennemerland, JOGG Heemskerk en JOGG Velsen, Stichting SportSupport Kennemerland, Omgevingsdienst IJmond (NME Beverwijk en Heemskerk), Buurtcentrum d'Evelaer, Pieter Vermeulen Museum en boerderij Zorgvrij. Geïnteresseerden zijn van harte welkom aan te sluiten bij het netwerk rondom Jong Leren Eten. Neem contact op met de makelaars van Jong Leren Eten Noord-Holland via www.jonglereneten.nl.

Natuur- en Milieu Educatie in IJmond

Natuur- en Milieueducatie (NME) Beverwijk en Heemskerk heeft als doel om kennis op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid over te dragen op de inwoners van deze gemeenten. Dit doen zij door middel van educatie waarbij de actieve beleving centraal staat; beleven door te doen, door te ervaren, door te genieten. NME Beverwijk en Heemskerk maakt deel uit van een regionaal samenwerkingsverband met andere NME centra in IJmond en Zuid-Kennemerland. Het volledige aanbod van activiteiten is te vinden via de [NMEWijzer](#). Neem contact op via nme@odijmond.nl of bel 0251-263 896.

